

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Resolutorium dubiorum circa celebrationem missarum occurrentium

Heynlin, Johannes

[Köln], 1493

Capitulum sextum de dubiis que occurrunt in ceremoniis consuetis et observandis in missa et circa eam. tam in agendis quam in dicendis

[urn:nbn:de:bsz:31-306300](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-306300)

Sexum

viiij. **Quid** si quis omittat aliquod predictorum **Dubium**
Sol. Quāuis consecret. sciēter tñ vel ex ignorantia crassa omittens. gra
uiter peccat. vt etiā circa supiora dcm̄ est

**Capitulū sextum de dubijs que occurrūt in ceremonijs
consecratis z obseruādis in missa z circa eam. tam in agēdis
q̄ in dicendis. tres includens articulos**

Resoluēs decem dubia que oriunt̄ circa agenda z dicenda an̄ missam **Arti. i.**

I **Utrum** celebraturus missam aliquid specialit̄ agere debeat an̄
re missam

Sol. Sic. cum em̄ omne quod agere intēdimus p̄ studium p̄sideratio
nis preuenire debeamus. vt sic ad id quod agendū est prepare
mur. maxime decet vt fiat circa hoc dignissimū officium. ne q̄s
impreparatus accedens. iudiciū sibi manducet z bibat. **P**res
requirit itaq; debita ac sufficiens preparatio sacerdotis. qua ita
efficiatur dispositus z ydoneus. vt digne ad celebrandū poss
sit accedere. **U**n̄ z scriptū est **A**n̄te orōem prepara oīam tuam

ii **In q̄** p̄sistat debita z sufficiens preparatio sacerdotis celebraturi
Sol. Preparatio illa p̄sistat in debita z sufficenti p̄scientie mūdificatione
et adornatione. que p̄requirit̄ debita sup̄ius p̄bationē. idē
diligentē p̄scientie sue examinationē. fm̄ q̄ apl̄s Corinthios
monet ita scribit̄ **P**robet autē seipm̄ homo zc.

Dubium

**Et ita ex toto tria in genere re
quiruntur ad debitam sufficientē
et dignam preparationem. scilicet**

Probatio
Purgatio
Adornatio } **p̄scientie**

iii **Qualiter** z in q̄b quis seipm̄ p̄bare z examinare debeat
Sol. **P**rimo z ante oīa debet cum diligentia p̄scientia suam discutere et
examinare. p̄sertim a prima p̄fessione debite facta **S**i ne intes
rea inciderit in excom̄unicationē. irregularitatē. vel suspensionē
aut aliquid aliud hm̄ōi impedimentū. **S**ecundo. diligenter
p̄spicere debet si ne interea aliqua mala p̄cipue mortalia com
miserit. **S**i ne aliqua bona ad que obligatur omiserit. vel negli
genter p̄soluerit. **T**ercio si aliqua hm̄ōi inuenerit. an ex toto
corde de istis doleat. z ea p̄pter deum que offendit detestet.
• **Q**uarto an habeat firmū p̄positum emendādi vitam suam
et ab omnib; mortalib; cauēdi in futurū p̄pter deum. **Q**uin
to an intendat omnia p̄fiteri ante accessum ad celebrationē. et
iuxta arbitriū p̄fessoris pro eis satisfacere. **S**exto vtrum ha
beat rectā fidem cum debita intentione z conatu ad debite z de
uote celebrandū. **S**eptimo an debitā diligentia in discussio
ne z examinatione predictoy adhibuerit. **N**ec diligēt̄ an̄
maduerant sacerdotes p̄cubinarij. lusores. crapulosi. ebriosi. et
alij p̄similes in d̄nabili statu viuētes. Penitent̄ q; studiose q̄li
ter ad celebrandū accedāt. z q̄ eos vltio diuina expectet

Capitulum

liij // Quanta requiritur diligentia in examinatione predicta. vt sufficiens reputetur et debita

Sol. Tanta requiritur quantum quis faceret in magno et arduo negotio pro magna et ardua re lucranda. aut graui incommodo vitando et iuxta possibilitate humane fragilitatis. Unde si quis huiusmodi diligentiam in conscientie sue examinatione non fecerit. indigne ad istius sacramenti celebrationem atque sumptionem accedit. quod improprie paratus. et ita dominici corporis et sanguinis reus iudicabitur

v // Quomodo possit quis esse aut fieri certus quod debita et sufficienter diligentiam in praeterea discussione fecerit.

Sol. Ex quo hic non requiritur euidenter certitudo. cum illa absque diuina reuelatione haberi non possit. sed exigitur solum certitudo moralis siue ciuilis sicut in alijs agilibus humanis. potest quis ex probabilibus coniecturis post examinationem de debita diligentia factam. satis scire et certus esse an debitam diligentiam fecerit vel non fecerit in discussione praecedenti. et hoc sufficit quoad modum etiam dictum est supra capitulo. ij. articulo. iij. de certitudine eorum qui absque peccato mortali

Dubium

vi // In quo consistat debita et sufficienter conscientie purgatio

Sol. Talis consistit post debitam examinationem sacramentalem in peccatorum praesertim mortalium et aliorum impedimentorum si que per discussionem inuenta fuerint. totali et omnimoda remotione vel expulsionem. Ad quam expulsionem tria praecipue requiruntur. Primum est vera et perfecta contritio et peccatorum detestatio. per quam quis deo quem offendit reconciliatur. Secundum est pura et integre confessio. Tercium est recta et debita absolutio. Non enim sufficit quod accedens ad celebrandum sit per contritionem reconciliatus deo. sed etiam requiritur quod sit reconciliatus ecclesiae. vt digne suscipiat sacramentum unitatis ecclesiae. quod fit per absolutionem. que praerequitur confessionem. Et ideo si quis in peccato mortali exiis instrumentum contritus ad celebrandum accesserit non confessus et absolutus mortaliter peccat. nisi in casu sequenti

vij // Quid agendum sit si quis non possit habere copiam confessoris.

Sol. Differat quousque confessoris habuerit. et si sine seculo dolo fieri possit. Si autem scandalum imminet celebret cum contritione et proposito confitendi tunc progruo. Si tamen ex negligentia sua confessor desit specialiter debeat.

vij // Quibus ornamentis conscientia celebraturi debeat esse adornata

Sol. Haec est quod celebraturus sit ornatus recta fide. debita intentione. et sufficienter conatu ad digne celebrandum. Decus est etiam vt sit ornatus humilitate castitate iusticia et ceteris virtutibus. que per vestes sacerdotales significantur

ix // Ut celebraturus teneat dicere horas canonicas ante celebrationem

Sol. Ad minus teneat dicere matutinas ante celebrationem. alioquin mortaliter peccat. Ad alias autem horas non teneat ante missam. nisi aliquis specialis constitutio eam ad hoc obliget. Congruum tamen est vt dicantur prima ante celebrationem. et in ceteris obseruetur consuetudo diocesana

Bextum

- ¶** **U**trū sint aliqua alia dicēda vel agenda ante celebrationē missę
- Sol.** In hoc attendēda est consuetudo dyocesis vel religionis sue **Dubium**
vbi consuetū est dicere istos psalmos Quā dilecta. Benedixisti
Inclina. Credidi De. pfundis. cū quibusdā precibz & collectę
Venerā quidā psalmi & orōnes ad lotionē manuz. & indutio
nē sacraz vestium. & in accessu ad altare. nō sunt ista omittēda.
Soler etiā p̄mitti pfessio general' publica. & osculatio altaris. &
apud quosdā thūnificatio. q̄ suo mō etiā obseruāda sunt.
- ¶** **R**esolūcō. xiiij. dubia occurrētia circa dicēda & agenda in missa **Art. ij.**
- I** **Q**ue sint dicēda & agenda in missa. & quō
- Sol.** Omnia illa sunt dicēda & agenda & eo mō. quo ordinatio ac psue
tudo dyocesis vel religionis celebrātis obseruari p̄cipit.
- ij** **U**trū sacerdos in missa possit aliqd aliud dicere q̄ in missali teneat
- Sol.** Magis expedit q̄ nihil aliud dicat. p̄ tñ cogitare aliq̄ deuorōez
exercitātia. Vñ si affectū habeat ad aliq̄ dicēda. illa cogitet mēte
- iiij** **U**trū p̄ba canonis debeāt dici secreta. sic & orōes q̄ secreta vocant
- Sol.** Sic. p̄pter multas cās quas nō opus est hic recitare
- iiij** **U**trum cetera p̄ter canonē & secretā vel secretas si p̄les accipiant
- Sol.** debeāt alia & audibili voce dici
- Sol.** Sic. non em̄ sine cā eccl'ia fecit distinctionē inter canonē & alia dicē
da. p̄ hoc em̄ excitant astātes. Si tñ solus ministrās assit. q̄ for
tassis (vr apud q̄sdā religiosos psuetū est) postea sit celebratur
us. & sub ministratōe se aliq̄liter recolligat meditādo. nō vide
tur hac de cā necessariū. debet tñ psuetudo loci seruari **Dubium**
- v** **U**trū in memorijs viuoz & mortuoz debeat aliq̄ fieri noiatio
- Sol.** Nō est necē. potest tñ eos noiare p̄pter deuotionē augendā
- vi** **U**trum sacerdos cupiens aliquoz noiatiū habere memoriā pos
sit ante celebrationē hoc facere
- Sol.** Expedit vr ita faciat. p̄sertim si publice sit celebratur⁹ vel si mul
toz memoriā noiatiū h̄re velit. Sicut etiā expedit vr celebra
turus volēs dicere aliq̄ specialia p̄ maiori deuorōe exercitāda cir
ca sumptionē sacramēti. hoc faciat añ celebrationē. vel etiā sub
celebratiōe si missa in notis cāretur
- vij** **U**trum requiratur attentio celebrātis circa dicēda & agenda
- Sol.** Quēdamodū nō necario requirit actualis intētio. vr s̄ caplo iij.
arti. ij. circa resolutionē terciij dubij dem̄ est. Ita etiā nō necā
rio requirit actualis & p̄tinua attentio. p̄tialis tñ attentio sp̄ necā
ria est. Est autē p̄tialis attentio p̄tus q̄dā relicta ex actuali attē
tione p̄tita. & intētiōe p̄suerādi in tali actuali attētiōe Debz
tñ sacerdos adhibere diligentā vr actualē attentio nē retineat.
- viii** **U**trū ad debite & digne celebrandū requiratur deuotio in celebrāta
- Sol.** Deuotio duobz modis p̄r accipi. p̄mo. p̄ volūtate p̄ōpre tradēs
di se ex dilectiōis. q̄ mens cū quadā suauitate & delectatōe eleuet
ad deū Et s̄m vtrūq̄ modū duplex p̄r esse deuotio. Quēdā

Capitulum

em est actualis. quando scilicet actualiter voluntas propter se tradit
diuino obsequio. vel mens actualiter feruet in dilectione. Alia
est spiritualis. ut cum ex actuali et preuita deuotione relinquitur. que
dam virtus que ad actus sequentes concurret. Circa actualē
deuotionem duo sunt consideranda. scilicet deuotio ipsa. et conatus ad
acquirendū eam. Circa officium etiā missę duo attendenda
sunt. scilicet missę celebratio. et ad celebrandū debita preparatio. Sa-
cerdos itaque celebraturus in preparatione circa examinationē et
probationē sui ipsius tenetur habere deuotionē primo modo dictā
actualiter. hominis enim est preparare animū. De hac deuotio-
ne videtur esse intelligenda glossa prima *Leu. xi.* dicens Indignus
est qui non deuota mente accedit ad eucharistiā. Ad deuotio-
tionē vero secundo modo dictam actualiter habendā non tenetur.
Ille enim feruor dilectionis a dño gratuite datur. Unde alius
quando desideratus dari denegatur. vel datus alicui subtrahit
finitur et dispositio eius meretur. vel finit salutis sue dñs nouerit ex-
pedire. Verum tamē celebraturus tenetur toto conatu illū
feruorem desiderare. et possibilem diligentiam adhibere. faciendo
totū quod in se est ut sibi detur. Vitando omnē teporē. distractio-
nem. et euagationē mentis mentis expellere. et si aliquid huiusmodi
occurrat. deliberate nō tenere. hoc enim faciēdo nō censetur indig-
nus sed sufficienter deuotus accedere. Tū si pro tunc ille feruor
ei non detur. nō debet propter hoc a celebratione abstinere. sed absque
scrupulo celebrare. In ipsa autē celebratione non requirit de-
necessitare deuotio actualis primo modo accepta. sed sufficit et etiā
requirit virtualis ex actuali precedente relicta. Licet etiā non
requiratur actualis deuotio secundo modo dicta. eo quod nō est in li-
tera potestate nostra. requirit tamē et sufficit desiderium cum pos-
sibili conatu actuali ad acquirendū illam deuotionē. ita quod cele-
brans faciat quod in se est. cor sursum eleuādo. pur et ipse altāres
excitat et hortat. cum dicit Sursum corda etc. Circa quod dis-
cit *Liprianus* papa. ut habetur de *ps. dist. i. c. qñ.* Ideo sacerdos
preparatione premissa parat fratrum mentes dicēdo Sursum corda
ut dum respondet plebs Datemus ad dñm. admoneat nihil se
aliud quod dñm cogitare debere. Laudatur pro aduersariū pec-
tus. et soli deo pateat. nec ad se hostē dei venire patiat. hec ibi

Dubium

- it* **Utrum celebrans debeat stare capite discooperto**
Sol. Sic. ut habetur de *ps. dist. i. c. nullus* Nisi occurrat rōnabilis cā
cooperēdi. Unde si quis absque tali causa steterit coopertus. graui-
ter peccat. ut habetur ex eodē canone
- r* **Quomodo debeat fieri ablutio post sumptionē sanguinis.**
Sol. Quomodo vino. ut habetur in *c. ex pre. de cele. mis. Cuius rō inferius*
in ultimo capitulo reddetur.
- xi* **Utrum sacerdos post missam inceptā licite possit desistere. offi-
cium suū non p̄ficiendo.**

Sexum

Sol. Non potest nisi occurrat aliqua rationabilis et sufficiens causa
ix Quid agendum si sacerdos post missam inceperit mori. vel in
talem infirmitatem aut debilitatem incidere ut non possit perficere

Sol. Si aliquod istorum contingat ante consecrationem. non est necessarium quod
missa per alium perficiatur. potest tamen fieri si alius sacerdos
dispositus. et ille incipiat ubi prior dimisit. quod si nesciat per
incipere a principio. Si vero aliquid predictorum contingat post con-
secrationem corporis et ante consecrationem sanguinis. vel post
consecrationem utriusque. tunc debet suppleri et perfici missa per al-
ium dispositum. Si autem contingat hoc in prolatione verborum con-
secrationis hostie. verbis iam in parte prolatis. similiter perficia-
tur per alium. qui incipiat ibi. Quin pridie. Et si hoc contingat in
consecratione sanguinis. incipiat ibi. Similiter modo. Sic etiam age-
re videtur cum dubitatur utrum prior sacerdos inceperit ver-
ba consecrationis proficere et non profecerit. Nec reputandum est
tunc fieri iterationem. quia non intelligitur iteratum quod am-
bigitur esse factum.

xij Quid agendum si celebranti sanguis per nares erumpat et stuit.
Sol. Pauare debet reclinando vel sedendo donec fluxus cesset. Ca-
uere autem debet ne vestes vel aliqua sacra per sanguinem coin-
quinentur recipiendo illum vel in aliquo vase vel panniculo. pro-
ut discretioni sue melius puenire videatur. Si autem ille fluxus re-
stringi non posset neque sacerdos officium perficere. tunc agens
dum est ut in casu dubij precedentis

xij Quid agendum si sacerdos omittat aliquid vel aliqua de dicen-
dis vel agendis in missa

Sol. Si obseruet ea que necessario ad consecrationem requiruntur. consecrat.
sed tamen grauius peccat si scienter omittat aliquid notabile ex in-
stitutione vel consuetudine ecclesie ad hoc officium requisitum. ut puta
missam introitum. Epistolam. Euangelium. vel quod huiusmodi. Si autem aliquid
modice reputatis vel ex negligentia aliquid omittat minus
peccat. Diligentissime tamen cauere debet ne hoc contingat

Resoluit quatuor dubia que occurrunt circa dicenda. agenda. et cauenda
post missam celebrationem

I Utrum aliqua specialiter sint dicenda post missam celebrationem.

Sol. Sic primo namque et ante omnia dicende sunt corde et ore debite
et deuote gratiarum actiones. Cum enim ut et ipse celebrans in pro-
fatione protestatur dignum et iustum sit atque equum et salutare. ut
semper et ubique domino gratie agatur. quod in nullo loco vel tempore
nobis beneficia sua clementer largiri cessat. dignissimum. iustissimum.
et equissimum est ut hoc fiat post huius beneficii percep-
tionem. et tanto diligentius atque deuotius quanto inter omnia be-
neficia hominibus a deo collata. illud unum de maximis habetur.
Non solum autem ideo gratias agere debet celebrans ne propter
ingraticitudines de tanto beneficio grauius iudicetur a domino

Dubium

Articul. iij

Dubium

c i

Capitulum

sed et vt de tali gratias debitas exhibens. portioꝝ beneficioꝝ dignus efficiatur. et precipue vt ad christianam celebrationeꝝ vel saltem spiritualem. istius sacramenti sumptionem ad quam semper tenetur esse dispositus. preparatioꝝ reddatur. Semp̄ enim celebratio precedens dispositio ac preparatio esse debet ad sequentem. **Agis** autem attendenda est in huiusmodi gratiarum actione feruida cordis deuotio. q̄. plura labioꝝ oratio.

Sol. **U**trū post celebratōem aliqua etiā singulariter sint agenda. Sic. debet em̄ is qui celebrat in omnibꝝ timorare. virtuose et exemplariter se habere. et in bonis occupationibꝝ exercitijsqꝫ salutariꝝ solationem et delectatōem querere. vt in meditando psallendo. orando. studendo. scribendo. legendo. docēdo. et horas canonicas debite persoluendo. ita vt et diabolus nunqꝫ eū ociosum inueniat. et ad futura dona paratioꝝ fiat.

Dubium

Sol. **Q**ue sint sacerdoti post celebrationem cauenda maxime cohibenda est lingua ne loquatur leuia. inutilia. scurrilia vel dolosa verba. Sic etiam visus cohibendus est ne videat vana. et suo modo sensus ceteri sunt caute custodiendi. precipue etiam crapula et ebrietas fugienda. ioci et ludii vitandi. Et vt hec facilius fieri possint studendum est sumopere. vt dicit beatus Gregorius. q̄ semper animus in suo pondere et vigore seruetur. ne postea eum fluxa cogitatio dissoluat. ne vana etiam letitia mentem subrepat. et lucrum p̄punctionis anima p̄ incuriam fluxe cogitationis perdat.

Sol. **T**erz. statim post missę celebratōem sit comedendū vel bibenduz. De iure non debet fieri. Unde tribꝫ. de p̄sca. di. ij. dicitur. Si mane dominica portio editur vsqꝫ ad sextam ieiunent ministri quicam sumserunt. Et si tertia vel quarta hora acceperint ieiunent vsqꝫ ad vespas. Sed de p̄suetudine hoc ius non seruatur. propter reuerentiam tamen tanti sacramenti dignū est vt a cibo et potu abstinatur donec debite gratiarum actioes sint reddite. et ita etiam inter ea species sacramentales verisimiliter existimentur corrupte.

Capitulum septimum de dubijs occurrentibus circa materiam ad consecrandū aptam. vi. delictet panē et vini. vi. p̄prehendit articulos.

Arti. primus. Resoluit sex dubia que incidunt circa panem consecrandū siue hostiam antequam consecratur

I Quis et qualis debeat esse panis vt consecrari et ex eo confici possit corpus christi

Sol. Debet esse triticeus. aqua naturali confectus. et azymus. id est non fermentatus.